

bioKennis bericht

Duurzaamheidsprestaties

december 2011

In de biologische landbouw staat duurzaamheid centraal. Duurzaamheid is een integraal begrip en omvat vele aspecten. Deze brochure geeft kort de prestaties weer van de biologische landbouw voor een groot aantal aspecten van duurzaamheid. De prestaties zijn geplaatst in het perspectief van de eigen ambities en de ontwikkelingen in de gangbare landbouw.

Integrale duurzaamheid

Er bestaat geen andere duurzaamheid dan integrale duurzaamheid. Dat geldt voor alle sectoren van onze samenleving en zeker voor de landbouw. De verschillende duurzaamheidsthema's zijn in een agrarische bedrijfsvoering nauw met elkaar verweven. Soms kunnen maatregelen gunstig zijn voor meerdere doelen. Zo is een verbeterd beheer van de bodem (organische stof) goed voor klimaatdoelen (CO₂ vastleggen en weerstand tegen klimaatverandering) en goed voor de bodemvruchtbaarheid. Soms zijn maatregelen niet even gunstig voor andere doelen. De vrije uitloop van dieren in de biologische landbouw is goed voor hun welzijn. Maar daardoor komen de dieren meer in aanraking met ziekteverwekkers, wat slecht is voor hun gezondheid. Daar is dan wel weer iets aan te doen, maar dat vergt dan weer aanpassingen in de gehele bedrijfsvoering. Zo is er een voortdurende wisselwerking tussen doelen en maatregelen. Het tegelijkertijd ontwikkelen van meer duurzaamheid op een veelvoud van thema's, vergt van de betrokken ondernemersvisie, ambitie, creativiteit en uithoudingsvermogen. De betrokkenheid van onderzoeksinstellingen en de wisselwerking met andere belanghebbenden, bevordert het tot stand komen van de benodigde innovaties.

Prestaties biologische landbouw

De biologische landbouw is een op duurzaamheid gerichte keten met een gecertificeerd product en een sterk groeiende markt. De certificering zorgt voor de borging van een basisprestatie. De ambities van de biologische landbouw (zie kader) gaan echter veel verder en geven richting aan de ontwikkeling van de sector in de praktijk. In deze brochure worden in vogelvlucht de prestaties van de biologische landbouw geschetst op een aantal thema's die samen het begrip duurzaamheid integraal beschrijven. Deze korte samenvattingen doen weinig recht aan de complexiteit van het onderwerp. Over ieder van deze thema's is in de afgelopen jaren een deelstudie verricht. Uitgebreidere samenvattingen, de rapporten en interviews zijn te vinden op de website www.biokennis.nl. Kijk in het dossier Duurzaamheidsprestaties.

→ Ambitie

De International Federation of Organic Agricultural Movements (IFOAM) definieert vier beginselen (IFOAM, 2005) van waaruit de biologische landbouw groeit en zich ontwikkelt: gezondheid, ecologie, billijkheid en zorg.

- **Gezondheid:** biologische landbouw moet de gezondheid van bodem, plant, dier, mens en de planeet als een ondeelbaar geheel in stand houden en versterken.
- **Ecologie:** biologische landbouw moet gebaseerd zijn op levende ecologische systemen en kringlopen, met hen meewerken, ze versterken en instandhouden.
- **Billijkheid:** biologische landbouw moet gebaseerd zijn op relaties die billijkheid waarborgen met betrekking tot de gemeenschappelijke omgeving en ontwikkelingmogelijkheden.
- **Zorg:** biologische landbouw moet met voorzorg en verantwoordelijkheid worden beoefend, om de gezondheid en het welzijn van de huidige en toekomstige generaties en hun leefomgeving te beschermen.

In Nederland heeft de biologische sector een eigen ambitie- en innovatie-agenda opgesteld, die hierop gebaseerd is. Deze agenda wordt beheerd door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de biologische landbouw.

Bavo van den Idsert, directeur Bionext

“Duurzaamheid blijkt hoog op de agenda te staan van het bedrijfsleven, maar niet alle bedrijven scoren even goed op alle duurzaamheidsaspecten. Bionext hoopt sturingsmodellen te ontwikkelen om kampioen te worden in de duurzaamheidsmeerkamp. Bij een meerkamp is het per definitie moeilijk om in één onderdeel uit te blinken. Dat maakt je ook kwetsbaar. Een goede overallprestatie op het gebied van duurzaamheid is moeilijk uit te leggen aan het publiek.”

Dierenwelzijn; houden van dieren

De biologische veehouderij is op veel punten diervriendelijker dan de gangbare veehouderij. Biologische veehouders gebruiken minder antibiotica en dieren ondergaan minder ingrepen. De dieren kunnen meer natuurlijk gedrag tonen, kennen minder stress en angst, hebben meer comfort, en zijn gezonder door meer beweging en daglicht. De keuzes voor meer dierenwelzijn vergroten wel de infectierisico's bij vrije uitloop.

Dierenwelzijn is een complex begrip en omvat zowel het fysieke als het geestelijk welzijn van dieren. Dierenwelzijn is het beste te beoordelen door naar het dier zelf te kijken, in samenhang met aspecten van de leefomgeving. Gedrag en gezondheid zijn belangrijke signalen voor hoe het met het welzijn gesteld is, terwijl een goede huisvesting en voeding basisvoorwaarden zijn om welzijn te waarborgen. De sector kiest ervoor om de dieren een (bij benadering) natuurlijke leefomgeving aan te bieden. Een natuurlijker leefomgeving vergroot de risico's op infecties met ziekteverwekkers en longaandoeningen. Deze risico's zijn te beperken door een samenhangende aanpak van de gehele bedrijfsvoering.

De praktijk

Biologische **melkkoeien** leven langer en kennen minder stress. Door weidegang, onbeperkte toegang tot ruwvoer en meer ruimte in de stal is er minder sociale onrust en minder competitie om ruimte en voer. De weidegang is (nog) niet overal onbeperkt. Weidegang en potstallen zorgen voor een betere been- en klauwgezondheid, minder stofwisselingsziekten

en voldoende comfort. Het antibiotica-gebruik in de melkveehouderij is slechts een derde van de gangbare melkveehouderij. Een uitgekiend management kan dit nog verder terugdringen. Biologische biggen blijven langer bij de zeug. Biologische **varkens** hebben stro en daglicht in de stal en kunnen buiten lopen. Daardoor kunnen ze veel meer natuurlijk gedrag vertonen. In de biologische varkenshouderij worden geen staarten gecoupeerd. Samen met de gangbare sector en ketenpartijen wordt toegewerkt naar het volledig uitbannen van castratie. **Kippen** houden van scharrelen, foerageren en stofbaden nemen. In de biologische houderij beschikken kippen over een buitenuitloop en daglicht; de basis voor natuurlijk gedrag. In inrichting en beheer van de uitloop is er veel variatie in de sector en nog volop ruimte om die verder te optimaliseren. Snavels van biologische

hennen worden niet behandeld. Het verenpikken is te beperken door goed management en het van jongs af aan aanbieden van ruwvoer en graan.

Schapen lopen biologisch en gangbaar buiten. Weidegang is essentieel voor het welzijn van de schapen. Biologische schapen krijgen meer ruwvoer wat goed is voor de maagdarmwerking. In de biologische en gangbare melkschapenhouderij worden lammeren te vroeg weggehaald bij de ooi. Dit kan leiden tot gezondheidsproblemen of zelfs lammersterfte, omdat dit een negatieve invloed heeft op de algehele weerstand en groei van de lammeren.

Geiten kunnen buitenlopen wat past bij hun natuurlijk gedrag. Meer ruimte op stal in combinatie met weidegang komt de rust in de groep ten goede. Meer klim- en schuurmogelijkheden in de wei en in de stal zouden goed passen bij geiten, het roept echter ook dominant gedrag op. Lammeren bij de geit is gunstig voor beider welzijn, maar wordt nog niet overal toegepast. Het percentage met Q-koorts besmette biologische geitenbedrijven lag 4 keer lager dan het percentage gangbare bedrijven.

Harrie Janssen, biologische melkveehouder

“Wij vragen geen topprestatie van de dieren en doen minder technische ingrepen, waardoor de dieren meer aan hun eigen weerstand kunnen werken en langer meegaan. Biologisch is een goede tienkamper. Biologisch blinkt niet in ieder onderdeel uit in topprestaties, maar gemiddeld presteert biologisch heel goed.”

Hoe goed, gezond en veilig is 'biologisch'?

Biologische producten bevatten meer gezonde inhoudsstoffen en minder schadelijke stoffen vergeleken met niet-biologische producten. Of biologische producten gezonder zijn is moeilijk te zeggen omdat daarbij vooral het voedingspatroon een grote rol speelt.

De biologische sector streeft naar smakelijke producten met een goede innerlijke kwaliteit en met gezonde inhoudsstoffen. Ook moeten ze herkenbaar en traceerbaar zijn en veilig zijn voor mens en dier bij de productie en consumptie. Qua voedselkwaliteit blijken biologische plantaardige producten meer antioxidanten, vitamine C, mineralen en droge stof te bevatten dan gangbare producten. Ook bevatten biologische granen waarschijnlijk meer essentiële aminozuren. Door het meer gevarieerde rantsoen van biologische koeien bevat hun melk meer gezonde vetzuren, vitamine E en beta-caroteen.

Veiliger?

Biologische producten zijn niet veiliger dan gangbaar geteelde producten, daarvoor is de Nederlandse regelgeving streng genoeg. Biologische producten bevatten wel minder nitraat, minder schimmeltioxines en zijn vrij van residuen van synthetische pesticiden. De eieren van biologische hennen met vrije uitloop bevatten soms meer dioxines. De kans dat er resten van diergeneesmiddelen in biologische melken vleesproducten zitten, is kleiner dan bij gangbaar. Omdat biologisch gehouden dieren meer buiten komen is de kans dat

ze besmet raken met bacteriën of parasieten groter. Vaak hebben ze daar dan echter wel meer weerstand tegen opgebouwd. De problemen in de biologische en in de gangbare varkens- en pluimveehouderij met ziekten die van dier op mens overgaan (zoonosen) zijn vergelijkbaar. Salmonella komt iets minder vaak voor bij biologische varkens met uitloop. Campylobacter komt

vaker voor bij biologische vleeskuikens. Omdat in het veevoer voor biologische runderen geen diermeel zit, is de kans op BSE zeer klein.

Minder gezondheidsrisico's

Er zijn aanwijzingen dat biologische voeding een positief effect kan hebben op het immuunsysteem van mensen; bescherming tegen allergieën, verhoogde vruchtbaarheid en een lager lichaamsgewicht. Hierdoor heeft biologische voeding mogelijk een lager risico op hart- en vaatziekten en kanker.

Wat betreft de gezondheidsrisico's voor mens en dier in de veehouderij blijkt dat antibioticaresistente bacteriën minder voorkomen bij biologische varkens en kippen dan bij gangbaar gehouden dieren. Tijdens de Q-koorts epidemie lag het percentage besmette biologische bedrijven bijna een factor 4 lager dan in de gangbare sector.

Erik-Jan van den Brink, biologische groothandel Udea en EkoPlaza

"We moeten als biologische keten niet alleen met de prijs bezig zijn, maar ook zoeken naar andere vormen van economische duurzaamheid, zoals transparantie in de keten en elke schakel in de keten krijgt een eerlijke prijs. Dat moeten we duidelijk zichtbaar maken naar de klant."

Op weg naar klimaatneutraal boeren

De klimaatprestaties van de biologische landbouw zijn goed te noemen. De biologische landbouw lijkt beter toegerust om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen en leidt bovendien tot minder broeikasgasemissie per hectare dan de gangbare landbouw. Per kilogram product presteren een aantal biologische sectoren echter minder. Dat hangt samen met de meer extensieve en meer diervriendelijke productiewijze.

De landbouw is verantwoordelijk voor maximaal 1/3 van de door de mens veroorzaakte broeikasgasemissies, zoals kooldioxide (CO₂), methaan en lachgas. Fossiele brandstoffen worden niet alleen ingezet op de primaire bedrijven maar ook bij de leveranciers van machines, kunstmest, zaaizaad en plantgoed. Ook transport, opslag, bewerking en verwerking van landbouwproducten vraagt energie. De biologische sector wil in 2020 energie- en klimaatneutraal zijn. Door in te zetten op het efficiënt omgaan met grondstoffen, duurzame energieproductie en waar mogelijk het vastleggen van CO₂ in organische stof in de bodem, wil de sector een klimaatneutrale landbouw dichterbij brengen.

Adaptatie

Qua adaptatie heeft de biologische landbouw betere papieren dan de gangbare. Meer organische stof in de bodem heeft

een gunstig effect op de wateropslagcapaciteit, waterdoorlatendheid en stabiliteit van de structuur van de bodem. De bodem is vaak langer bedekt met gewassen en groenbemesters en daardoor goed beschermt tegen extreme weersinvloeden. Een grotere biodiversiteit lijkt de biologische landbouw weerbaarder te maken tegen nieuwe ziekten en plagen en een verhoogde ziektedruk.

Mitigatie

Per hectare leveren biologische ondernemers betere klimaatprestaties dan gangbare ondernemers. Per kilogram

product kan dat verschillen; biologische melk en biologische akkerbouwproducten scoren goed, biologisch varkensvlees minder. Dat komt doordat een biologisch varken meer beweegt en langzamer groeit, waardoor per varken meer voer nodig is. De keuze voor meer dierenwelzijn leidt op dit aspect dus tot een extra uitdaging. De emissie van broeikasgassen hangt samen met de intensiteit van het bedrijf en ligt voor biologische veehouderijbedrijven met vrije uitloop hoger dan bij gangbare veehouderijbedrijven. Op biologische akkerbouw- en vollegrondsgroentebedrijven zijn de broeikasgasemissies per ha juist lager.

Door diverse managementmaatregelen op het gebied van energiebesparing, duurzame energieproductie, omgang met mest en bemesting, grondbewerking en groenbemestergebruik kan voor het klimaat nog winst behaald worden.

Cees van Roessel, biologische melkveehouder

“Het houden van dieren heeft zijn verschijnselen, maar als we teruggaan in het aantal dieren en onze productie afstemmen op de consument kunnen we nog duurzamer zijn; minder input en minder druk op het milieu. Biologisch en gangbaar moeten niet de competitie zoeken, maar van elkaar leren. Dat geeft verbetering voor de landbouw en het milieu als geheel.”

Relatie boeren en consumenten herstellen

Veel kinderen, maar ook volwassenen hebben geen idee meer waar hun voedsel vandaan komt. Biologische ondernemers doen daar iets aan. Hun bedrijven lenen zich goed voor allerlei vormen van activiteiten voor burgers en consumenten; van kijken tot actief meedenken of zelfs meefinancieren.

Boeren en burgers zijn in de laatste decennia sterk uit elkaar gedreven. De laatste tien jaar is er echter een trendbreuk te zien. Zowel burgers als boeren zijn op zoek naar verbinding. Burgers zijn op zoek naar rust, ruimte, en authenticiteit op het platteland en als consument willen zij zien waar hun voedsel vandaan komt en hoe er met de natuur en met de dieren wordt omgegaan. Ondernemers, met name biologische ondernemers willen graag de verbinding met burgers en consumenten herstellen en zijn op zoek naar het creëren van meerwaarde.

Herstel verbindingen

Biologische boeren doen dit met multifunctionele activiteiten op hun bedrijf. Denk aan het aanbieden van zorg, kinderopvang, recreatie, educatie en verkoop aan huis. Het is een vorm van maatschappelijk ondernemen die niet alleen meer omzet genereert, maar ook zorgt voor herstel van de verbinding tussen boer en consument. Er zijn bedrijven die burgers nog actiever bij hun bedrijfsvoering betrekken door vrijwilligerswerk of door ze te laten meedenken, meebeslissen en meefinancieren. Ondernemen vanuit de biologische principes betekent ook dat er zorg is voor de omgeving. Verbinding van het bedrijf met de omgeving en verantwoordelijkheid nemen voor natuur- en landschapsbeheer horen daar voor veel biologische ondernemers bij.

Open bedrijven

Deze verbindingen zijn niet exclusief voor biologische ondernemers, maar ze zoeken er vaker naar. Met hun bedrijfsvoering sluiten ze aan bij maatschappelijke waarden als duurzaamheid en zorg voor de omgeving.

De bedrijfsvoering, extensief en met verbod op bepaalde stoffen, maakt biologische bedrijven geschikt om publiek te ontvangen. Omdat elk biologisch bedrijf moet worden gecertificeerd door SKAL,

zijn de productievoorwaarden helder voor de hierin geïnteresseerde consument. Relatief veel biologische bedrijven zijn actief met informatieverstrekking. Ongeveer 50% van de biologische bedrijven houdt een open dag. In 2009 boden biologische bedrijven 16 keer vaker zorgen en 5 keer vaker recreatieve activiteiten aan dan gangbare bedrijven. Gemiddeld

60% van de biologische bedrijven heeft enige vorm van directe verkoop tegen ongeveer 8% van de gangbare bedrijven. Groente- en fruitabbonnementen en (biologische) markten zijn vrijwel uitsluitend initiatieven van de biologische sector. Transparantie blijkt een uniek verkoop-punt van de biologische landbouw, Biologische ondernemers vertellen graag open een eerlijk over hun bedrijf. Steeds vaker willen consumenten een intensieve relatie met de producent of het product en adopteren een kip, een koe of een appelboom.

Monique van der Laan, voorzitter themawerkgroep Multifunctionele landbouw en directe verkoop

“Verbindingen aangaan vraagt een open bedrijfsvoering en een grondhouding. De consument is niet iemand die jou je wensen oplegt, maar die je kan helpen door mee te denken.

Biologische bedrijven zijn meer open van structuur en deze ondernemers kunnen eerlijker kunnen vertellen over wat ze doen, omdat zij zich moeten houden aan de regels die bio stelt. Die regels spreken vaak de gemiddelde burger aan.”

Soortenvariatie in natuur en landschap

In de biologische landbouw staat een gezonde bodem centraal. Dit geeft een rijk bodemleven en vormt de basis voor een rijk voedselweb. Biologische bedrijven kennen veel variatie in soorten en rassen van planten en dieren. Door de biologische bedrijfsvoering is en blijft de variatie in wilde soorten ook groter dan op gangbare bedrijven.

Variatie van soorten en variatie binnen een soort, biodiversiteit genoemd, is mooi en nuttig, maar vooral van levensbelang. Hierdoor hebben wij schoon water, vruchtbare grond en een stabiel klimaat, maar ook voedsel en grondstoffen voor huisvesting, kleding, brandstof en medicijnen. Biodiversiteit draagt dus bij aan de kwaliteit van leven en het welzijn van mensen en dieren. De grootste bedreigingen voor de biodiversiteit in Nederland zijn vermesting, verdroging, versnippering van natuur en eenvormigheid en vervlakking van het landschap. Het huidige landgebruik is niet meer gekoppeld is aan karakteristieke lokale kenmerken. Landschappen gaan hierdoor steeds meer op elkaar lijken. En dat terwijl mensen steeds meer behoefte hebben aan streekeigenheid en ruimte voor andere functies.

Natuurplannen

De biologische sector streeft naar respect en zorg voor de natuurlijke leefomgeving door de (agro)biodiversiteit per bedrijf te verbeteren, bijvoorbeeld door natuurplannen op te stellen en uit te voeren en door groene en/of blauwe diensten te ontwikkelen en aan de man te brengen. Groene diensten zijn gericht op het beheer van landschap en blauwe diensten op het vasthouden van water. De houding van de ondernemer is belangrijk voor de kwaliteit van natuur en landschap. Biologische ondernemers nemen meer natuurgerichte maatregelen en stellen vaker een natuurplan op voor hun bedrijf dan hun gangbare collega's.

Soortenrijkdom

Bodem, perceel, bedrijf en landschap spelen een rol bij het behoud van biodiversiteit. Duurzaam bodembeheer geeft meer diversiteit, biomassa en activiteit van ver-

schillende groepen micro-organismen in de bodem. Op biologische percelen komen meer (on)kruiden voor, die op hun beurt weer ander leven aantrekken. Bovengronds, maar ook in de bodem. Biologische ondernemers kiezen voor andere rassen. Ook hebben ze meer soorten gewassen per oppervlakte op hun bedrijf. Elk gewas brengt een eigen biotoop en microklimaat mee. Hoe meer gewassen, hoe groter de variatie in soortengroepen die zich daarin kunnen ontwikkelen. Ook de keuze voor veerassen is anders en gevarieerder dan in de gangbare veehouderij. De biologische landbouw draagt bij aan het behoud en de profilering van herkenbare landschapseenheden en laat bij het seizoen passende kleuren en vormen zien. Biologische bedrijven hebben meer oppervlakte 'natuur' met meer variatie dan gangbare bedrijven. De bezoekers van biologische bedrijven lijken dit hoog te waarderen.

Kees van Zelderen, voorzitter vakgroep biologische landbouw, LTO Nederland

"Op biologische bedrijven is de biodiversiteit van nature al groter en de dingen die je extra doet voor natuur en landschap werken vaak ook positief voor de flora en fauna. De biologische boer probeert de natuur in zijn voordeel te gebruiken. Voor hem is 'vergroening' makkelijker in te vullen.

Biologische boeren maken Natuurplannen op vrijwillige basis, maar ruimte voor natuur en landschap kan je ook afdwingen met regelgeving of via het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB). Denk aan de Natuur- en landschapsnorm en Groene en Blauwe diensten."

Wat betekent 'biologisch' voor het milieu?

Biologische landbouw gebruikt minder antibiotica en bestrijdingsmiddelen dan de gangbare landbouw en kent lagere emissies van nutriënten. Bovendien worden minder schaarse grondstoffen gebruikt. De vrije uitloop, een keuze voor meer dierenwelzijn, leidt tot meer puntbelasting van nutriënten wat minder gunstig is voor het milieu.

Hoe presteert 'biologisch' op milieugebied? Hiervoor is gekeken naar het gebruik en de effecten van gewasbeschermingsmiddelen en antibiotica, mineralen en mest, zware metalen, afval en het verbruik van eindige en schaarse productiemiddelen. Antibiotica worden alleen curatief ingezet. Synthetische gewasbeschermingsmiddelen zijn niet toegestaan. Wel worden beperkt gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijk oorsprong (gno's) gebruikt.

Minder druk op milieu

De milieubelasting door mest en mineralen is op biologische melkveebedrijven gering. Hierdoor dragen deze bedrijven minder bij aan het broeikaseffect, aan de verzuring en aan de vermisting (eutrofiëring) van oppervlaktewater. In de akkerbouw- en vollegrondsgroenteteelt leidt de biologische teeltwijze tot minder stikstofuitspoeling. Wel gaat er nitraat, fosfaat en ammoniak naar het milieu verloren via onverharde uitlopen van biologische varkens en kippen. Door de mest regelmatig te verwijderen is dit te beperken. Zware metalen, vooral koper, komen via het voer en via voetbaden tegen klauwaandoeningen in de mest terecht. Biologische ondernemers gebruiken vaak alternatieven om deze klauwaandoeningen te bestrijden.

Biologische bedrijven verwerken vaker hun organische reststromen dan gangbare bedrijven. De biologische glastuinbouw teelt vanuit de kringloopgedachte altijd in grond. Dit geeft echter wel meer uitspoeling van nutriënten. In de gangbare tuinbouw wordt veelal op steenwol geteeld. Steenwol vormt de grootste afvalpost van de landbouw. Fosfaat en water zijn schaarse productiemiddelen. De biologische landbouw hergebruikt fosfaat via mest, gewasresten en groenbemesters. Er zijn geen verschillen in watergebruik tussen biologisch en gangbaar geconstateerd. De bodem is een belangrijk en uiteindelijk ook schaars productiemiddel in de landbouw. Biologische ondernemers beheren hun bodem vaak op meer duurzame wijze.

Nog meer milieuwinst

De biologische landbouw beschermt en verbetert dus het milieu, maar het kan nog beter. Door natuurgronden in de bedrijfsvoering te betrekken, regionale samenwerkingsverbanden aan te gaan en retourstromen uit de samenleving te benutten worden kringlopen beter gesloten. Een beter management van de uitloop, een beter gebruik van robuustere planten, en gezond uitgangsmateriaal en een beter bodemmanagement kan nog winst voor het milieu opleveren.

Kees van Beek,
biologische akkerbouwer

“Met graskanten, groenbemesters, minder middelen, minder mineralen en natuurcompost belasten we het milieu minder. Het bewaren en verwerken van aardappelen en groenten vraagt nog wel veel energie. Laten we beginnen onze bewaarruimten beter te isoleren. We moeten af van het principe dat ons voedsel niets mag kosten. Wij kunnen in Europa meer biologische voedergewassen telen. Dat is duurder en daar is politieke wil voor nodig. Zo voorkomen we het slepen van eiwitten over de wereld.”

Scoren op profit

Het aandeel biologische producten in de markt groeit stabiel, maar is nog beperkt vergeleken met gangbare producten. De inkomens van biologische boeren zijn soms hoger, soms lager dan die van hun gangbare collega's. Biologisch wordt steeds meer 'mainstream'. Je ziet biologische producten steeds meer in horeca, catering en in de supermarkt.

De biologische landbouw streeft naar transparante en rechtvaardige productie-, distributie- en handelssystemen en wil de werkelijke sociale en milieukosten in rekening brengen. Bovendien wil de biologische sector jaarlijks minstens 10% in omzet groeien, het aanbod vergroten en de kostprijs verlagen. In 2015 moet het productenpakket optimaal aansluiten bij de vraag en moet de afzet van biologische producten naar horeca en catering even groot zijn als naar de huishoudelijke markt.

Marktaandeel

De omzet van biologische voeding groeit gestaag; de gewenste jaarlijkse omzetgroei van 10% wordt gehaald. Biologische producten worden steeds meer strategisch gepositioneerd in de markt: bij supermarkten en bij A-merkfabrikanten. De omzet van biologische producten groeit sneller dan die van niet-biologische. Het totale marktaandeel van biologische voeding is nog relatief klein (1,7%), maar voor vers ligt dat hoger (2,7%). Binnen biologische voeding is de productentop-3: eieren (7%),

verse zuivel (4,5%) en verse AGF (3%). Het gemiddeld aantal biologische producten in de supermarkt is in de periode 2004-2010 gestegen van 70 tot 90 producten.

Inkomen en kostprijs

Het inkomen van de biologische melkvee-houders is lager dan dat van de gangbare melkvee-houders en daalt zelfs, omdat de kosten op biologische bedrijven hoger zijn. In de dierhouderij zijn voerkosten het meest bepalend voor de kostprijs. Het aanbod biologische grondstoffen neemt toe, maar de verplichting om vanaf 2012 100% biologisch voer te gebruiken kan prijzen omhoog jagen. Biologische vee-houders hoeven anderzijds vaak minder kosten te maken om te voldoen aan de regelgeving rondom milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Het inkomen van akkerbouwers en vollegrondsgroentetelers in de biologische sector is hoger dan dat van hun collega's in de gangbare sector. Voor de plantaardige sectoren is geen kostprijsonderzoek uitgevoerd.

Uli Schnier, voorzitter Raad van Toezicht van Bionext

"De biologische sector is volwassen en herkenbaar geworden. Dat zie je terug in de groeiende omzetten in de supermarkten en in de catering, ondanks de recessie. Biologisch is een lifestyle geworden.

De grootste uitdaging voor de sector is niet alleen duurzamer worden en zijn, maar ook duurzaamheid uitstralen. Als de sector dat goed doet, worden nieuwe ontwikkelingen in de sector overgenomen door andere sectoren."

Het doel van Bioconnect is het verder ontwikkelen en versterken van de biologische landbouwsector door het initiëren en uitvoeren van onderzoeksprojecten. In Bioconnect werken ondernemers (van boer tot winkelvloer) samen met onderwijs- en onderzoeksinstellingen en adviesorganisaties. Dit leidt tot een vraaggestuurde aanpak die uniek is in Europa.

Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie is financier van de onderzoeksprojecten.

Wageningen UR (University & Research centre) en het Louis Bolk Instituut zijn de uitvoerders van het onderzoek. Op dit moment zijn dit voor de biologische landbouwsector zo'n 140 onderzoeksprojecten.

Contact

Contactpersoon: Frank Wijnands,
Wageningen UR
e-mail: frank.wijnands@wur.nl
telefoon: 0320 29 16 21
www.biokennis.nl

Tekst: Liesbeth Idema, Wageningen UR,
Communication Services

Eindredactie / Vormgeving / Productie
Wageningen UR, Communication Services
e-mail: info@biokennis.nl
telefoon: 0317 48 63 70